

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

СТАНОВИЩЕ

на тема

**Стратегически документи в областта на енергетиката –
гарантиране на балансираното развитие на мощностите и
справедлив зелен преход**

(разработено по собствена инициатива)

София

февруари 2023 г.

Планът за дейността на Икономически и социален съвет за 2023 г. включва изготвянето на становище по собствена инициатива на тема „Стратегически документи в областта на енергетиката – гарантиране на балансираното развитие на мощностите и справедлив зелен преход.

Във връзка с решение на Пленарната сесия, проведена на 21.12.2022 г., временно действаща комисия със съпредседатели заместник-председателите на ИСС от всяка група – Мария Минчева, Пламен Димитров и Богомил Николов, и членове Георги Стоев и Ивелин Желязков (група I – работодатели), Александър Загорев и Огнян Атанасов (група II – работници и служители) и Лидия Шулева и Лалко Дулевски (група III – граждански сектор) пое разработването на становището.

За докладчици бяха определени Мария Минчева – от група I и Пламен Димитров – от група II.

На двете заседания на комисията, на 06.02.2023 г. и на 16.02.2023 г., бе приет проектът на становището.

На своята пленарна сесия на 24.02.2023 г. Икономическият и социален съвет прие настоящото становище.

Използвани съкращения:

ВЕИ	възобновяеми енергийни източници
ВяЕЦ	вятърни електроцентрали
ЕЕС	електроенергийната система
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСО	Електроенергиен системен оператор
ИНПЕК	Интегриран План в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030 г.
ИСС	Икономически и социален съвет
НПВУ	Национален план за възстановяване и устойчивост
НС	Народно събрание
ПАВЕЦ	помпено-акумулиращи водно електрически централи
СТЕ	Система за търговия с емисии
ТЕЦ	топлоелектрически централи
ТПСП	Териториални планове за справедлив преход
ФЕЦ	слънчеви електроцентрали

1. Заключение и препоръки

1.1. ИСС отбелязва, че с взетото решение на Народното събрание от 12.01.2023 г.¹ на Министерски съвет на Република България беше възложено да предприеме стъпки за изменение на Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ)² и да постигне съгласие с Европейската комисия (ЕК) по конкретни реформи и планове, включени в раздел „Зелена България”.

1.2. ИСС подкрепя това решение на Народното събрание и с настоящото Становище дава своя принос за актуализация на Интегрирания План в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030 г. (ИНПЕК), както и за изработване и защита на национална позиция за промяна в НПВУ, която има за цел да се постигне съгласувана позиция с ЕК, която защитава националните приоритети и позволява ефективното използване на финансовия ресурс по Европейски програми и фондове.

1.3. ИСС отчита, че разработването на актуализация на ИНПЕК е свързано с представяне на първи вариант още към 30 юни 2023 г. и че по същество именно този документ ще обхване всички национални политики по декарбонизация на икономиката и енергетиката, при отчитане на новите европейски цели и геополитически реалности. По този начин актуализацията на ИНПЕК ще обобщи новите национални ангажименти, включително ще отрази промените в НПВУ, които предстои да бъдат развити и договорени.

1.4. ИСС отбелязва, че Република България запазва своите средносрочни и дългосрочни цели за постигане на нискоемисионна икономика, като същевременно извежда приоритета за плавно постигане на технологично индустриално обновяване и запазване на сигурността на доставките на електрическа енергия при условията на поносимост за крайните битови потребители и конкурентност за индустриалните потребители. Адекватното развитие на регулациите при търговия с електрическа енергия са от ключово значение за избягване на бъдещи ценови шокове.

1.5. ИСС подкрепя визията за запазване на водеща регионална роля при производството на електрическа енергия, което изисква адекватно развитие на базови и маневрени мощности, подкрепа за модернизация на мрежовата инфраструктура и постигане на ускорен напредък за балансиране и съхранение на енергия, включително чрез усвояване на технологиите за производство, съхранение и дистрибуция на водород.

1.6. ИСС подчертава, че пред страната ни има сериозни предизвикателства, произтичащи от новите политики за ограничаване на емисиите на CO₂, които още през 2024 г. ще доведат до значимо редуциране на възможностите за подкрепа на битовите потребители, както и за осигуряване на компенсации при ценови ръст. За това е важно още сега да се обърне внимание на мерките за технологично обновление и поставяне на основите на ново индустриално развитие.

¹ <https://www.parliament.bg/bg/desision/ID/164626>

² <https://www.nextgeneration.bg/14>

1.7 ИСС препоръчва България да отстоява позицията за национално решение за управление на квотите при окончателно гласуване в Съвета на ЕС. Същевременно ИСС обръща внимание, че приходите във Фонд СЕС ще намаляват прогресивно поради действието на Резерва за пазарна стабилност, което изисква предприемане на мерки за компенсиране на финансовите дефицити.

1.8. ИСС посочва, че в средносрочен план изпълнението на условия за намаление на емисии от транспорт, сгради, земеделие и отпадъци ще постави допълнителни предизвикателства пред страната ни. Това ще изисква както действия на национално ниво, така и засилване на административния капацитет за отчитане и контрол на трансграничните въпроси на емисионния отпечатък от стоки и услуги. Тези предизвикателства следва да бъдат преодолявани чрез комплексни инициативи и финансиране по линия на Модернизационния фонд.

2. Национални цели и повишени амбиции за ускорено постигане на зелените цели на ЕС

2.1. ИСС отбелязва, че Република България изпълнява последователно поетите ангажименти и плановете за действие по изменения на климата за периода до 2020 г., съгласно стратегията „Европа 2020“. Към края на 2020 г. производството на електроенергия от възобновяеми източници достигна 6,7TWh³, с което постигна дял от 21% в брутното крайно потребление на енергия, преизпълнявайки поставената задължителна национална цел от 16 %. Бяха изпълнени мерки за енергийна ефективност, което, съвместно с другите мерки, доведе до значимо намаление на емисиите на парникови газове до 2020 г.

2.2. ИСС отчита, че в приетия през 2020 г. ИНПЕК⁴ са заложили политики и мерки, които предполагат умерен напредък към целите, свързани с възобновяемата енергия (дял от 27,09% в брутното крайно потребление до 2030 г.), енергийната ефективност (намаляване на първичното енергийно потребление в сравнение с базовата прогноза *PRIMES 2007* с 27,89%), както и междусистемна интеграция (ниво на междусистемна електроенергийна свързаност 15%). Отчитаме напредък в изпълнението на тези политики и по петте измерения на Енергийния съюз: „декарбонизация“, „енергийна ефективност“, „енергийна сигурност“, „вътрешен енергиен пазар“ и „научни изследвания, иновации и конкурентоспособност“. Междувременно, този подход съответства на възможностите на страната ни, но определено изостава от значително по-амбициозните цели в съюза. Обвързването на Механизма за справедлив преход и на Инвестиционния план за устойчива Европа с нови, значително по-високи цели за декарбонизация, представлява значително предизвикателство за страната ни и изисква детайлна преоценка на предприеманите действия, базирана на широко обсъждане.

³ <https://www.eso.bg/fileObj.php?oid=3178>

⁴ https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/national_energy_and_climate_plan_bulgaria_clear_2.02.20.pdf

2.3. ИСС посочва, че налагането в кратки срокове на значителна промяна чрез политиките за ускорена декарбонизация, поставя под съмнение националния консенсус и подкрепя за одобрената от ЕК версия на НПВУ, което рефлектира както върху решения на НС на Република България, така и до съществено забавяне в разработването и утвърждаването на Териториални планове за справедлив преход (ТПСП). Разбирането, че целта за усвояване на финансовите средства за инвестиции по НПВУ и по Фонда за справедлив преход ще е достатъчно основание за приемане на агресивна краткосрочна стратегия за извеждане от експлоатация на въглищните електроцентрали в кратки срокове, се оказва подвеждащо, защото напълно липсва детайлен план и ангажименти за икономическа трансформация на зависимите от въгледобива региони.

2.4. ИСС подчертава необходимостта от извършване на подробна предварителна оценка на въздействието на предлаганите мерки, които да бъдат включени при актуализацията на ИНПЕК, за да се гарантира съответствието им с цялостната политическа и приложна рамка на енергийния преход. Коментари, препоръки и мерки в тази посока бяха разработени и предложени от ИСС в становище⁵ от април 2021 г. относно либерализацията и интеграцията на енергийната система. Надграждайки, ИСС отново отбелязва, че адекватността на енергийната ни система е от ключово значение както за осигуряване на доставките у нас, така и за балансиране на регионалните доставки.

2.5. ИСС отбелязва, че независимо от продължаващия дебат по приложимите цели на НПВУ, ЕК вече одобри 10-те оперативни програми за следващия програмен период, а на база на първото плащане по НПВУ, вече се реализират мерки за енергийна ефективност и подпомагане използването на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) за собствени нужди. Това показва положителна тенденция за реализация на широк кръг мерки, по които има национално съгласие и които са в съзвучие с общите европейски политики.

2.6. ИСС посочва, че в разработената Стратегическа визия за развитие на електроенергийния сектор на Република България 2023 г. - 2053 г.⁶ се прави опит за очертаване на по-агресивен вариант на енергиен преход, като се изпълняват междинните цели за намаляване на въглеродните емисии към 2030 г. Същевременно липсват задълбочени оценки на споменатите инвестиционни намерения, а при разработване на детайлните анализи за нуждите на новата Национална енергийна стратегия е необходимо да се изведат конкретните параметри по плановете за работа на съществуващи и планирани мощности в условията на свободен пазар, устойчивите и адекватни на националните интереси технологични решения, както и рамките за привличане на частни инвестиции за големи енергийни проекти и включване във или инициране на проекти от общ интерес⁷ (ВПОИ, важни проекти от общоевропейски интерес). ИСС настоява да бъде изведена с приоритет стратегическата концепция за постигане на климатичните цели при гаранции за енергийната сигурност, надеждност и качество на енергийните доставки и приемливи цени за крайните потребители у нас.

⁵ https://esc.bg/wp-content/uploads/2021/09/ESC_4_002_2021.pdf

⁶ https://www.me.government.bg/uploads/manager/source/NRRP/визия_2023-2053_1.pdf

⁷ https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/modernisation/ipcei_en

2.7. Законодателният пакет „Подготвени за цел 55“⁸ поставя обща за всички държави членки цел, приета от Европейския съвет на 12 декември 2020 г., за намаляване на емисиите на парникови газове от поне „55%“ до 2030 г., спрямо нивата от 1990 г., която Република България ще изпълни. ИСС отбелязва, че пакета „Подготвени за цел 55“ поставя значими за страната ни предизвикателства, които надхвърлят целта за намаляването на емисии в енергийния сектор. Такива са:

- предложението броят на разрешителните за емисии да намалее – залага се годишно намаляване с 4,3% (в периода 2024 – 2027 г.) и 4,4% (в периода 2028 – 2030 г.) вместо сегашните 2,2%,
- поэтапното премахване на безплатните квоти при търговията с въглеродни емисии до 2034 г., при стартиране и на механизма за корекция на въглеродните емисии на границите, за да се избегне изместването на въглеродни емисии,
- повишените амбиции за намаление на емисиите в секторите на Системата за търговия с емисии (СТЕ), като до 2030 г. въглеродните емисии трябва да бъдат намалени с 62% спрямо 2005 г.,
- създаването на нова схема за търговия с емисии от 2026 г. за автомобилния транспорт и за отоплението на сградите, която ще бъде задействана през 2027 г.,
- приемане на национални цели за намаляване на емисиите за сектори и области, които сега не са включени в системата за търговия с емисии на ЕС: автомобилният транспорт, вътрешният морски транспорт, отоплението на сградите, селското стопанство, малките промишлени инсталации и управлението на отпадъците,
- въвеждане на Механизма за корекция на въглеродните емисии на границите, който обхваща производството на желязо, стомана, алуминий, цимент, торове, производство на електроенергия, водород, а занапред се очаква включване и на допълнителни направления.

2.8. ИСС отбелязва, че в изпълнението на европейските политики по пакета „Подготвени за цел 55“ ЕС преработва значителна част от нормативната си база, включително работи по преразглеждането на Директивата за данъчното облагане на енергийните продукти и електроенергията⁹, Директивата за енергията от възобновяеми източници¹⁰, Директивата за енергийната ефективност¹¹, Директивата за енергийните характеристики на сградите¹², Регламент за пределните стойности на емисиите на CO₂ от нови леки и лекотоварни автомобили¹³ и т.н. Категорични сме, че работата на българските представители в работните групи следва да е координирана и в съгласуваност с възможните съвместни инициативи и органи на националния тристранен диалог.

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

⁹ <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/fit-for-55-energy-taxation/>

¹⁰ <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/fit-for-55-how-the-eu-plans-to-boost-renewable-energy/>

¹¹ <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/fit-for-55-how-the-eu-will-become-more-energy-efficient/>

¹² <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/fit-for-55-making-buildings-in-the-eu-greener/>

¹³ <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/fit-for-55-emissions-cars-and-vans/>

2.9. ИСС обръща внимание, че ЕС продължава да е ангажиран и убеден, че може да ускори индустриалната трансформация с нулев въглероден отпечатък¹⁴, като разчита на политиките за внедряването на ВЕИ, трансформирането на енергийни и транспортни инфраструктури и мрежи, както и масовото преминаване към водород като среда за съхранение, гориво и индустриална суровина. Същевременно ЕС отчита, че остават предизвикателствата пред конкурентоспособността, което води до необходимостта от увеличаване на технологичното развитие и успешно противопоставяне на глобалната конкуренция за суровини и запазване и развитие на квалифициран персонал, регулаторна рамка, гарантираща опростяване на процедурите и ускоряване издаването на разрешения, които се очаква да бъдат подкрепени от законодателните актове за промишленост с нулеви нетни емисии и за суровините от изключителна важност.

2.10. ИСС отчита, че с въвеждане на плана *REPowerEU*¹⁵, ЕС цели повишаването на конкурентоспособността на индустрията и отразяване на новите геополитически реалности, при което се осигурява достъпна, сигурна и устойчива енергия за Европа. В този смисъл е в ход преценка на енергийни и климатични стратегии, което е възможност за извеждане на националните приоритети за развитие и преназначаване на плановете за постигане на общите междинни и крайни цели на ЕС, включително постигне най-малко 55% намаление на нетните емисии на парникови газове до 2030 г. и климатична неутралност до 2050 г.

2.11. ИСС заключава, че променената геополитическа среда изисква актуализация на националните плановете, по начин по който ще се постигне технологично обновяване на енергийния отрасъл и на индустрията, без да се поставят под съмнение приоритетите за осигуряване на достъпни и сигурни енергийни доставки и конкурентно индустриално производство.

3. Предизвикателства и възможности за България в рамките на политиките на ЕС за декарбонизация

3.1. ИСС отбелязва, че вече утвърдените политики за постигане на нисковъглеродна икономика към 2050 г., определят рамката на енергийния преход в Европа и се осъществяват в една променена регионална пазарна среда, която има широко индустриално въздействие. Променените пазарни условия водят до необходимостта от диверсификация на енергийните ресурси и промяна на индустриалните вериги на доставки, а новата енергийна концепция се основава на разширяване на ролята на електрическата енергия, при доминиращ дял на производството от ВЕИ, които от своя страна имат ясно изразен непостоянен характер.

3.2. Общите европейски политики не предлагат единни решения, а е необходимо да се прилагат специфични модели за развитие на национално ниво. ИСС посочва, че националният подход следва да е развит в Националната енергийна стратегия, която

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_510

¹⁵ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_bg

посочва приложимите планове за гарантира сигурността на доставките на електрическа енергия на поносима цена за крайните потребители.

3.3. ИСС подчертава, че производството на електрическа енергия от топлоелектрически централи (ТЕЦ) има водещо значение в производствения микс на България. Поради това заявената Реформа 10 „Декарбонизация на енергийния сектор“¹⁶ в НПВУ се разглежда като критична. Тази реформа изисква намаляване на въглеродните емисии от производството на електроенергия с 40% (т.е. с 8.46 млн. т) на база изходните нива от 2019 г. (които бяха 21.2 млн.т. за енергийния сектор, в т.ч. 19.4 млн.т. от въглищни централи), което да бъде постигнато през 2025 г. (измерено и потвърдено с данните през 2026 г.). Независимо от липсата на изрични условия за затваряне на производства, ТЕЦ са поставени принудително в условията на сезонност, което води до нисък коефициент на натоварване на мощностите, съответно не е възможно да се покриват постоянните им разходи, без съпътстващ механизъм за капацитет. Но дори и при въведен механизъм за капацитет, не може да се гарантира работата на мините в условията на нисък добив и ниски изкупни цени на въглищата. Това поставя страната ни в условията на критичен недостиг на мощности още след три години, което е прекалено кратък срок за въвеждане на компенсаторни мерки, особено при липса на надеждни генериращи мощности за гарантиране на зимните товари.

3.4. ИСС отбелязва, че оценките на финансовите разходи за ускорено спиране на въглищните централи до 2030 г., разработени в рамките на работата на Комисията по енергиен преход, показват допълнителни разходи от над 1 милиард лева годишно, което неизбежно ще се отрази на сметките на потребителите. И при това не се отчита нуждата от следвоенно възстановяване на украинската енергийна система, което ще ориентира с приоритет огромни ресурси в тази посока.

3.5. ИСС посочва практиките в другите европейски страни за предварително постигане на национални споразумения за график за затваряне на мощности, използващи изкопаеми горива, които включват ангажиментите на частните оператори, както и ангажиментите за държавна подкрепа. У нас такива споразумения липсват и това се явява основна пречка за планиране на национално ниво.

3.6. ИСС подкрепя по принцип концепциите за развитие на нови ВЕИ мощности, но подчертава предизвикателствата при ускореното им въвеждане, което сега се случва с приоритетна реализация на фотоволтаични централи. Според оценките на Електроенергийния системен оператор (ЕСО) използваните към момента вятърни електроцентрали (ВяЕЦ) и слънчеви електроцентрали (ФЕЦ) проявяват негативно влияние върху динамичните характеристики на мрежата, в т.ч. върху стабилността на системата при смущения и в следаварийни режими поради променливия характер на първичния ресурс. Както показват сценариите с висок дял на ВЕИ и нисък дял на ТЕЦ, проблемът става критичен в зимни периоди при ограничено слънцегреене, ниски

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52022PC0172>

температури и безветрие, при които не може да се гарантира електроенергийният баланс, поради комбинация от външни фактори.

3.7. ИСС отбелязва, че към настоящия момент, в електроенергийната система (ЕЕС) на страната е наличен енергиен микс от генериращи източници, в който сигурността и устойчивостта се осигуряват основно от конвенционалните електроцентрали със синхронни генератори от системно значение. Системното развитие към постигане на висока степен на декарбонизация преминава през рехабилитация на съществуващите помпено-акумулиращите водно електрически централи (ПАВЕЦ), увеличаване на капацитета на ЕСО и електроразпределителните дружества да събират, управляват и обменят данни в реално време, включително и осигуряване на лесен достъп на крайните потребители до мрежови данни и услуги.

3.8. България разполага с комплексна енергийна инфраструктура и разнообразен електропроизводствен микс, който гарантира сигурността на доставките на електроенергия за страната и региона. ИСС отбелязва, че стратегията за осигуряване на заместващи електрогенериращи мощности е насочена към развитие на енергийната инфраструктура, нарастващ дял на ВЕИ, изграждане на нови нискоемисионни мощности (включително ядрени) и нови системи за съхранение на енергия (включително водородни), което е свързано с привличане, ангажиране и влагане на значителен финансов ресурс. При това е необходимо ясно разграничаване на ролята на държавата като собственик и оператор на активи от ролята ѝ за регулиране на търговските взаимоотношения и контрол над действията на частните оператори на енергийните пазари.

3.9. ИСС обръща внимание, че освен поетите ангажименти в НПВУ за декарбонизация, предвидените реформи за либерализация на пазара на електрическа енергия и за управлението на държавните компании в енергийния сектор също не бяха съобразени с текущата геополитическа среда на множество кризи и блоково противопоставяне. Значението на сигурността на доставките, осигурени от местни източници, както и преориентиране на веригите на доставки, придобиват водещо значение пред концепциите за осигуряване на търговия при свободна пазарна среда.

3.10. ИСС подчертава, че има значителен неусвоен потенциал за развитие на системите за производство на енергия за собствени нужди, енергийната ефективност, както и развитие на комплексни системи за локално енергоснабдяване. Такива системи и пазарни модели осигуряват както възможности за постигане на зони с близко до нулево потребление на енергия, така и до развитие на местни вериги на доставки, осигуряващи заетост и добавена стойност.

3.11. ИСС посочва, че за страната ни остава значимо предизвикателство установяването на модели за съвместна работа на научните звена и предприемачите в ранните фази на развитие на концепции и пилотни проекти за нови технологии. Използването на наличните финансови инструменти следва да се обвързва с преглед на постигнатите резултати, при което да взимат участие не само държавни или международни органи, но и представители на местната индустрията.

3.12. ИСС отчита, че природният газ е преходно гориво, което предполага наличие на риск за дългосрочно използване на генериращи мощности и инфраструктура, базирани само на този енергиен носител. ИСС препоръчва да се засили ангажираността по развитие на водородните технологии, включително и като бъдещ заместител на природния газ в много от неговите приложения, но и като възможно поле за технологично развитие на национално ниво в редица други сектори и индустрии.

3.13. ИСС подчертава, че предизвикателствата при разширяване на обхвата на системата за търговия с емисии не се отнасят само до сектор енергетика, а ще имат все по-силно влияние върху индустрия, селско стопанство, сгради и транспорт. СТЕ е основният инструмент на ЕС за постигане на целите за намаляването на емисиите, като сега покрива около 40% от общите въглеродни емисии в ЕС. Постигнатото споразумение за намаление на емисиите в секторите на СТЕ предвижда до 2030 г. въглеродните емисии да бъдат намалени с 62% спрямо 2005 г.¹⁷ Това е сериозно предизвикателство за България, изискващо в 2030 г. да бъдат допустими едва 22 млн.т емисии, при положение, че емисиите през 2020 г. от енергетика и промишленост са 40,3 млн.т. Предвид характеристиките на суровинния и продуктов внос в България, допълнително предизвикателство за нас е приложението на одобрения Механизъм за корекция на въглеродните емисии на границите, който обхваща производството на алуминий, желязо и стомана.

4. Конкретни предложения за реализация на национална политика при новите условия

4.1. ИСС настоява за планиране и прилагане на плавен енергиен преход, при което не се допуска изпадане в енергийна зависимост от внос и се гарантират правата на труд и компенсация на заетите във въгледобивните региони, като се използват в максимална степен активите в енергийните комплекси и не се допуска обезлюдяване на регионите. За постигане на такъв справедлив енергиен преход е необходимо отпадане на условието за ускорен преход с 40% намаление на емисиите от ТЕЦ към 2025 г., както и планиране на балансирано и постепенно навлизане на ВЕИ в националния енергиен микс. Енергийният преход следва да осигурява плавен преход към свободния пазар за бита и да осигурява адекватни цени на електрическата енергия за индустрията.

4.2. ИСС посочва, че за България основен национален въпрос е този за хоризонта на работа на въглищните централи. Този въпрос изисква прилагането на план за енергиен преход на въглищните региони, отговарящ на условията за комплексност и хронологична обвързаност в периода до 2038 г. Това се постига чрез изграждане на централизирана структура, която има за задача единното управление на дейностите по рекултивация и подготовка на подходящи терени за нови енергийни и индустриални дейности, както и чрез осигуряване на подкрепа за сега действащите основни въглищни и енергийни предприятия за реализация на нужните инвестиции, гарантиращи плавен преход. Специално внимание следва да се отдели на изготвянето на Общ Устройствен План за

¹⁷ <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/fit-for-55-eu-emissions-trading-system/>

цялата концесионна територия на Комплекса „Марица Изток“ с отчитане на етапите на освобождаване от въгледобивната дейност, включващ териториално разпределение на зони с особенни хидроложки и геоложки изисквания, зони за индустриално развитие, зони за разполагане на ВЕИ инсталации, зони за водородопроизводство, зони за аграрни и горски нужди. За всеки тип зони да се съобразят определени изисквания за осигурена инфраструктура и тип рекултивационни дейности.

4.3. ИСС подчертава, че обсъждането с ЕК на актуализираните национални планове в областта на енергетиката следва да бъде основано на задълбочена подготовка и при участието на социалните партньори. Очевидно е, че всяка държава сама трябва да прецени какви промени ще предложи, но приемането им е обект на обсъждане с ЕК при отчитане на общите политики за:

- цели за зелен и цифров преход,
- условието да не нанасят вреда на природата,
- изпълняването на препоръките на Европейския семестър към всяка държава.

4.4. ИСС препоръчва развитието на нови ВЕИ мощности да е базирано на балансиран подход без да се дава предимство на рискови инвестиции в големи слънчеви централи, а да се осигури възможност за развитие и на хидроенергийни, вятърни, геотермални и мощности на биомаса, като по този начин се посигне висока използваемост на местните ресурси за задоволяване на крайното потребление у нас.

4.5. ИСС посочва, че трансформацията на електропреносната мрежа следва да има определяща роля спрямо новите мощности и да включва развитие на утвърдените технологии за съхранение на енергия и системно балансиране. В бъдеще е необходимо изграждане на нови капацитети за съхранение на енергия, базирани на използване на национални ресурси, както и на междусистемна свързаност, но този процес следва да отчита възможностите на крайните потребители и конкурентноспособността на индустрията ни.

4.6. ИСС отбелязва, че за да се гарантират сигурността на доставките на поносими цени е важно да се въведе адекватен пазарен модел на търговия с електрическа енергия, при който формите на дългосрочни договори, осигуряващи баланс на интересите на производители и потребители, да преобладават. В тази връзка е наложително развитието на договаряне чрез дългосрочни договори за изкупуване на енергия (PPA), договори за разлика (*CfD*), договори за капацитет (актуални за високоемисионни инсталации) – както за съществуващи мощности, така и за пректираните нови електрогенерации.

4.7. ИСС подчертава важната роля на развитието на електроразпределителните мрежи, което следва да се ориентира към нуждите на крайните потребители и да отговори на предизвикателствата от навлизане на нови дигитални технологии. Развитието на концепциите за енергийни общности и локални индустриални мрежи изисква значително подобряване на системите за измерване и обмен на данни, но също и ограничаване на законово определените монополни позиции на електроразпределителните дружества. Плавният енергиен преход може да се постигне при увеличаване на голям брой крайни

потребители в този процес чрез облекчаване на административните процедури за монтаж на локални ВЕИ инсталации, включително развитие на геотермални технологии за осигуряване на отопление и охлаждане на местно ниво.

4.8. ИСС подчертава, че политиките за развитие следва да ограничават възможните загуби на активи (*stranded assets*) в инфраструктура и големи мощности, като се:

- запази ролята на държавата в собствеността на съществуващите енергийни активи и ключова енергийна инфраструктура и като се полагат усилия за тяхното максимално дълго използване;
- подкрепя навлизането на частни капитали чрез осигуряване на предсказуема пазарна среда;
- развива пазар на електрическа енергия, основан на дългосрочни заявки за изкупуване и се ограничи дела на краткосрочните пазари, в рамките на нуждите за балансиране.

4.9. ИСС посочва, че планираното намаляване на безплатните квоти, както и разширяването на обхвата на СТЕ изисква страната ни да заеме много по-активна позиция както при формиране на общите европейски политики, така и при определяне на националните стойности за емисионни фактори от емитентите и при определяне на ефекта от поглъщане на емисии у нас. Необходимо е да се насочат усилия към използването на възможностите, които се осигуряват чрез финансиране по линия на Модернизационния фонд и другите финансови механизми на ЕС в подкрепа на нови нискоемисионни технологични системи и приложения.

/п/

Зорница Русинова

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ